

XXIX. ИЗИДОР СЕВИЛСКИ

Изидор Млади Севилски бил роден в Картагена (Испания) към 560 г. В 601 г. той станал епископ на Hispalis, дн. Севиля, и починал в 636 г. От многобройните му трудове за нас са важни неговата „История на готите, вандалите и свевите“, допълнена с т. н. „Испанско продължение“, съставено през VIII в. от неизвестния автор Isidorus Pacensis; след това „Обширна хроника“, която представлява хронологичен преглед на събитията от сътворението на света до 615 г., и „Кратка хроника“, която е съкратена редакция на „Обширна хроника“.

Изидор Севилски е използвал съчиненията на Касий Феликс, Анонимен хронограф от 354 г., Евтропий и др.

В дадените тук откъси се говори за нахлуването на готи в Балканските земи и за заемането на Балканския полуостров от славяните.

„История на готите, вандалите и свевите“ е достигнала до нас, както „Хрониката“, в две редакции — една кратка, друга обширна. Кратката редакция е запазена само в Codex Parisinus 4873 (P), от XI в., а обширната — в повече ръкописи, най-старият от които е Codex Berolinensis Phillips 1885 (B), от IX в. Един от ръкописите, в които е запазено Continuatio Hispana a. DCCLIV, е Codex Matritensis univ. 134 (M), от XIII в.

ИЗДАНИЯ: *Th. Mommsen*, *Isidori Iunioris episcopi Hispalensis Historia Gothorum, Wandalorum, Sueborum*, MGH, AA, XI, I. Преведените тук места са взети от това издание.

КНИЖНИНА: *W. Wattenbach*, *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter*, I, Berlin 1893 стр. 84—86. — *B. Altaner*, *Patrologie*, Freiburg im Breisgau 1938, стр. 320—322. — *W. S. Teuffel's Geschichte der römischen Literatur*, bearbeitet von *W. Kroll* und *F. Skutsch*, III, VI Aufl., Leipzig-Berlin 1913, стр. 540—544. — *Philipp*, *Isidoros von Sevilla (Hispalensis)*, PWRE, IX, кол. 2069—2080.

ISIDORI IUNIORIS EPISCOPI
HISPALENSISИЗИДОР МЛАДИ, ЕПИСКОП
СЕВИЛСКИA. HISTORIA GOTHORUM WANDALORUM
SUEBORUMA. ИСТОРИЯ НА ГОТИ, ВАНДАЛИ
И СВЕВИ

1. HISTORIA GOTHORUM

1. ИСТОРИЯ НА ГОТИТЕ

4. Aera CCXCIII anno imperii Valeriani et Gallieni primo Gothi descensus Alpibus, quibus inhabitabant, Graeciam Macedoniam Pontum Asiam atque Illyricum vastaverunt. Ex quibus Illyricum et Macedoniam XV ferme annos tenuerunt. Deinde a Claudio imperatore superati sedes proprias repetunt. Romani autem Claudium Augustum pro eo quod tam fortissimam gentem a finibus rei publicae removisset insigni gloria honorantes in foro illi aureum clipeum, in Capitolio auream statuum collocaverunt.

4. През 294 година от ерата¹, първата година от царуването на Валериан и Галиен², готите се спуснали от Алпите, гдето обитавали, и опустошили Гърция, Македония, Понт, Азия и Илирик. Измежду тези страни те владели Илирик и Македония почти 15 години. По-късно, победени от император Клавдий, те се върнали в своите поселища. И понеже император Клавдий отстранил от границите на държавата това толкова силно племе, римляните почели този император със забележителна слава, като му поставили на форума златен медальон, а на Капитолиума му издигнали златна статуя.

5. Aera CCCLXVIII, anno XXVI imperii Constantini Gothi Sarmatarum regionem aggressi copiosissimis super Romanos iruerunt agminibus vehementi virtute cuncta gladio et depredatione vastantes. Adversus quos idem Constantinus aciem instruxit ingentique certamine vix superatos ultra Danuvium expulit, de diversis gentibus virtutis gloria clarus, sed de Gothorum victoria amplius gloriosus. Quem Romani adclamante senatu publica laude prosecuti sunt, quod tantum gentem vicerit, quod patriam rei publicae reformavit.

5. През 369 година от ерата, 26-та година от царуването на Константин,³ готите нападнали областта на сарматите⁴, връхлетели с твърде многобройни войски върху римляните и дръзко със сеч и грабеж опустошавали всичко. Същият Константин, славен с победите си над различни народи, но с тая победа над готите още по-славен, построил срещу тях войската си за бой и в голямо сражение едва ги победил и изтикал отвъд Дунава. При одобрението на сената римляните му отдали официална похвала, загдето победил толкова голям народ и загдето преобразувал държавата.

6. Aera CCCCVII, anno V imperii Valerientis primus Gothorum gentis adimentionem suscepit Athanaricus, regnans annos XIII, qui persecutionem crudelissimam adversus fidem commotam voluit exercere contra Gothos, qui in gente sua christiani habebantur. Ex quibus

6. През 407 година от ерата, петата година от царуването на Валент, Атанарих поел за пръв път управлението на готския народ и царувал 13 години. Той повдигнал твърде жестоко преследване на вярата и пожелал да го насочи срещу ония готи от собствения си народ, които били смятани за християни. Той

¹ Годиците в съчинението на Изидор Севилски са дадени според испанското летоброене, което вземало за начална година годината 38 пр. н. е. Срв. *Wattenbach*, *Deutschlands Geschichtsquellen*, I, стр. 85. ² Валериан и Галиен поели властта през 253 г., а не през 256 г., както би следвало от казаното в предходната бележка. ³ Имп. Константин I (306—337). Това са събития от 332 г. Датиранието според ерата не е точно. ⁴ Вж. стр. 57, бел. 1.

plurimos, quia idolis immolare non ad-
quieverunt, martyres fecit, reliquos au-
tem multis persecutionibus adflictos, dum
prae multitudine horreret interficere, dedit
licentiam, immo magis coegit de regno suo
exire, atque in Romanorum migrare pro-
vinciam.

7. Aera CCCCXV, anno XIII imperii Va-
lentic Gothi in Istrium adversus semet ip-
sos in Athanarico et Fridigerno divisi
sunt, alternis sese caedibus populantes.
Sed Athanaricus Fridigernum Valentis im-
peratoris suffragio superans huius rei gra-
tia legatos cum muneribus ad eundem
imperatorem mittit et doctores propter
suscipiendam Christianae fidei regulam pos-
cit. Valens autem a veritate catholicae
fidei devius et Arrianae haeresis perversi-
tate detentus missis haereticis sacerdo-
tibus Gothos persuasione nefanda sui er-
roris dogmati adgregavit et in tam prae-
claram gentem virus pestiferum semine per-
nicioso transfudit sicque errorem, quem re-
cens credulitas ebibit, tenuit diuque serva-
vit. 8. Tunc Gulfilas eorum episcopus Go-
thicas litteras condidit et scripturas novi
ac veteris testamenti in eandem linguam
convertit. Gothi autem, statim ut litteras et
legem habere coeperunt, construxerunt sibi
dogmatis sui ecclesias, talia iuxta eundem
Arrium de ipsa divinitate documenta tenen-
tes, ut crederent filium patri maiestate esse
minorem, aeternitate posteriorem, spiritum
autem sanctum neque deum esse neque
ex substantia patris existere, sed per fi-
lium creatum esse, utriusque ministerio
deditum et amborum obsequio subditum.
Aliam quoque patris sicut personam, sic et
naturam adserentes, aliam filii, aliam deni-
que spiritus sancti, ut iam non secundum
sanctae scripturae traditionem unus deus
et dominus coleretur, sed iuxta idolatriae
superstitionem tres dei venerarentur. Cuius

направил повечето от тях мъченици, по-
неже не се съгласили да принасят жер-
тви на идоли. Останалите пък подло-
жил на много преследвания и понеже
се боел да ги избие заради големия им
брой, дал им възможност или, по-скоро,
ги принудил да напуснат държавата му
и да преминат в римската провинция.

7. През 415 година от ерата, 13-та
година от царуването на Валент, готите
в Истриум¹ се разделили на привърже-
ници на Атанарих и привърженици на
Фритигерн, които се избивали взаимно.
Но Атанарих победил Фритигерн с по-
мощта на император Валент и от благо-
дарност за това изпратил при същия им-
ператор пратеници с дарове и поискал
учители, за да възприеме началата на хри-
стианската вяра². Валент обаче, който
се бил отклонил от истинската право-
славна вяра и бил обхванат от поквара-
та на арианската ерес, изпратил свеще-
ници-еретици и с нечестиво убеждаване
привлякъл готите към догмата на своето
заблуждение. И заедно с пагубното семе
влял в този толкова прославен народ ги-
белната отрова. И така този народ за-
държал и запазил за дълго време заблу-
дата, която неотдавна доверчиво погъл-
нал. 8. Тогава техният епископ Вулфила
създал готската азбука и превел на съ-
щия език писанията на Новия и Стария
завет. А готите, щом получили писменост
и [християнски] закон, веднага си напра-
вили църкви според своето вероизпове-
дание. Те се придържали в съгласие със
същия Арий към такова учение за боже-
ствеността, като вярвали, че синът стои
по-долу по величие от отца, по вечност
е по-късен, че дух свети нито е бог,
нито произлиза от същината на отца, но
е създаден от сина и е даден в служба
и послушание и на двамата. Те дори
твърдели, че както личността, така и при-
родата на отца е една, на сина — дру-
га, а на светия дух — трета, така че
не бил почитан вече според преданието
на Светото писание един бог и гос-
под, но съгласно с идолопоклонничес-
кото суеверие били почитани три бо-
жества. Те поддържали това сквернобо-

¹ Под името Истриум тук е обозначена, очевидно, отвъддунавската област. ² В същност не Атанарих, а Фритигерн, който избягал с част от готите на римска земя, приел християнството в арианска форма. Срв. *Schmidt*, *Die Ostgermanen*, стр. 238—239.

blasphemiae malum per discessum temporum regumque successum annis CCXIII tenuerunt. Qui tandem reminiscentes salutis suae renuntiaverunt inolitae perfidiae et Christi gratia ad unitatem fidei catholicae pervenerunt.

9. Aera CCCXVI, anno XIII imperii Valentis Gothi, qui primum Christianos a „sedibus suis“ expulerant, rursus ipsi ab Hunis „cum rege suo Athanarico“ expulsus sunt transitoque Danuvio Valentis imperatoris potestati sese non depositis armis tradunt. „Thraciam ad inhabitandum accipiunt“. Sed ubi viderunt se opprimi a Romanis contra consuetudinem propriae libertatis, „ad rebelandum coacti sunt“: Thraciam ferro incendiisque depopulantur, deletoque Romanorum exercitu ipsum Valentem iaculo vulneratum in quandam villam fugientem succendunt, ut merito ipse ab eis vivens temporali cremaretur incendio, qui tam pulchras animas ignibus aeternis tradiderat.

10. Invenerunt autem eo proelio Gothi confessores priores Gothos, quos dudum propter fidem a terra sua expulerant, et voluerunt eos sibi ad praediae societatem coniungere. Qui cum non adquievissent, aliquanti interfecti sunt, alii montuosa loca tenentes et refugia sibi qualiacumque construentes non solum perseveraverunt Christiani catholici, sed etiam in concordia Romanorum, a quibus dudum excepti fuerant, permanserunt.

11. Aera CCCCXVIII, anno imperii Theodosi Spani tertio Athanaricus cum Theodosio ius amicitiamque disponens mox Constantinopolim pergat ibique quintodecimo die quam fuerat a Theodosio honorabiliter susceptus, interiit. Gothi autem proprio rege defuncto adspicientes benignitatem Theodosii imperatoris inito foedere Romano se imperio tradiderunt.

12. Aera CCCCXX, anno imperii Theodosii III Gothi patrocinium Romani foede-

гохулство с течение на времето и при смяната на много царе в продължение на 213 години. Най-сетне си спомнили за своето спасение, отказали се от вкоренената ерес и чрез Христовата благодат се приобщили към единната християнска църква.

9. През 416 година от ерата, 14-та година от царуването на Валент¹, готите, които някога били изгонили християните от земите си, сега пък те самите, заедно със своя цар Атанарих, били изгонени от хуните и като преминали Дунава, подчинили се на император Валент, без да сложат оръжие. Те получили Тракия, за да се заселят там. Но когато видели, че римляните ги подтискат противно на навика им да живеят свободно, те били принудени да въстанат. Те опустошили с огън и меч Тракия и като унищожили римската войска, изгорили самия Валент, който, ранен от стрела, бил избягал в някакво имение. Така че те заслужено изгорили с кратко-траен огън този, който беше предал на вечен огън толкова прекрасни души.

10. По време на тази война готите намерили приелите от по-рано христовата вяра свои сънародници, които неотдавна били изгонили заради вярата им от своята земя², и поискали те да се присъединят към тях за общо участие в плячката. Когато последните не се съгласили, някои от тях били убити, други, които обитавали планинските места и си били построили някакви убежища, не само останали твърди в православната Христова вяра, но и останали верни на римляните, от които били приети неотдавна.

11. През 419 година от ерата, третата година от царуването на Теодосий Испанец, Атанарих, като влязъл в приятелски отношения с Теодосий, веднага се отправил за Константинопол и там умрял петнадесет дни след тържественото му приемане от Теодосий. А готите след смъртта на своя цар, виждайки благосклонността на император Теодосий, сключили договор и се поставили под римска власт³.

12. През 420 година от ерата, четвъртата година от царуването на Теодосий,

¹ Това са събития от 376 до 378 г. *Йорданес*, История на готите, 267, тук, стр. 359).

² Това са т. н. малоготи (вж. стр. 359, бел. 13 и ³ Това станало в 382 г.

ris recusantes Alaricum regem sibi constituunt, indignum iudicantes Romanae esse subditos potestate eosque sequi, quorum iam pridem leges imperiumque respuerant et de quorum se societate proelio triumphantes averterant.

13. Aera CCCCXXXVII, anno imperii Honorii et Arcadii quarto Gothi in Alarico et Ragadaiso divisi, dum semet ipsos in duabus partibus regni variis sedibus lacerarent, ob excidium Romanorum concordēs effecti consilium in commune constituunt parique intentione ad depraedandas quasque regiones Italiae ab invicem dividuntur. (pp. 269₅—272₂₅).

39. Aera DXLVIII, anno XXI imperii Anastasii Theudericus iunior, cum iam dudum consul et rex a Zenone imperatore Romae creatus fuisset peremptoque Odoacar rege Ostrogothorum atque devicto fratre eius Onoulfo et trans confinia Danuvii effugato XVIII annis Italia victor regnasset, rursus extincto Gisaleico rege Gothorum Spaniae regnum XV annis obtinuit. (pp. 282₂₇—283₉).

RECAPITULATIO

66. Gothi de Magog Iafeth filio orti cum Scythis una probantur origine sati, unde nec longe a vocabulo discrepant. Demutata enim ac detracta littera Getae quasi Scythae sunt nuncupati. Hi igitur occidentis glacialia iuga inhabitantes quaequae sunt ardua montium cum ceteris gentibus possidebant. Quibus sedibus inpetu gentis Hunorum pulsī Danuvium transeunt, Romanis

готите, отхвърляйки подчиненото си положение според договора с римляните, си поставили за цар Аларих, понеже смятали за недостойно да бъдат поставени под римска власт и да се подчиняват на тези, чиито закони и власт те били презрели още по-рано и от съюза си с които те се били откъснали, след като ги победили в сражение.

13. През 437 г. от ерата, четвъртата година от царуването на Хонорий и Аркадий¹, докато готите, разделени между Аларих и Рагадаиз, се унищожавали помежду си в различни битки в двете части на царството, [внезапно] те се споразумели и взели общо решение да унищожат римляните. И сега, обратно, с еднакво старание се разделят помежду си, за да опустошават всички области на Италия.

39. През 549 г. от ерата, 21 година от царуването на Анастасий², Теодорих Млади³, който бил поставен преди време от император Зенон за консул и крал на Рим, след като погубил остготския крал Одоакър⁴ и надвил и прогонил отвъд Дунавската граница брата му Онулф⁵ и царувал като победител 18 години в Италия, отново, като убил готския крал на Испания Гизалейк⁶, управлявал 15 години.

РЕКАПИТУЛАЦИЯ

66. Смята се, че готите, произлезли от Магог⁷, сина на Яфет, са от един произход със скитите. Затова и те не се различават много по име. И наистина, като е била променена една буква, а друга премахната, те били наречени гети, почти като скити. И тъй те обитавали ледените планини на запад и държели заедно с други племена всички планински хребети. Пропъдени от тези места под натиска на хунското племе, те преминали Дунава и се предали на римля-

¹ В кратката редакция: „През 446 г. от ерата, четирнадесетата година на императорите Аркадий и Хонорий“. ² В кратката ред.: „През 549 г. от ерата, 26-та година на император Анастасий“. ³ Сиреч Теодорих Велики (493—526). ⁴ Одоакър, избран в 476 г. за крал, получил от имп. Зенон титлата патриций и с негово съгласие започнал да управлява Италия. В 493 г. бил погубен от Теодорих. ⁵ Сиреч Одоакровият брат Арнулф. Изворите дават различни сведения относно произхода на Одоакър и неговия брат. Вж. Nagl, Odoacer, PWRE, XVII, кол. 1888 сл. ⁶ Гизалейк бил избран в 507 г. за вестготски крал. През 511 г. той бил пленен и убит от Теодорих Велики. ⁷ Срв. стр. 335, бел. 1.

se dedunt. Sed dum iniurias eorum non sustinerent, indignati arma sumunt, Thraciam inruunt, Italiam vastant, obsessam urbem capiunt. Gallias adgrediuntur patefactisque Pyrenaeis montibus Spanias usque perveniunt ibique sedem vitae atque imperium locaverunt.

67. Populi natura pernices, ingenio acres, conscientiae viribus freti, robore corporis validi, staturae proceritate ardui, gestu habituque conspicui, manu prompti, duri vulneribus, — — —. (pp. 293₁₅—294₇).

69. Porro in armorum artibus satis spectabiles sunt et non solum hastis, sed et iaculis equitando conflagunt, nec equestri tantum proelio, sed et pedestri incedunt, verumtamen magis equitum praepeti cursu confidunt, — — —. Exercere enim sese telis ac proeliis praeludere maxime diligunt. Ludorum certamina usu cotidiano gerunt. Hac sola tantum armorum experientia hucusque carebant, quod classica bella in mari gerere non studebant. (pp. 294₂₀—295₁).

2. HISTORIA VANDALORUM

76. Adversus quem Theodosius minor Orientis imperator bellum paravit, quod ad effectum non venit. Hunis enim Thracias Illyricumque vastantibus exercitus ad Wandalos missus ad defendendos Thraces Illyrianosque a Sicilia revocatur. (p. 297₂₀₋₂₄).

B. CONTINUATIO HISPANA A. DCCLIV

8. Huius temporibus, in era DCLIII, anno imperii eius quarto, Sclavi Greciam occupant. (p. 337₁₃₋₁₅).

C. ADDITAMENTUM IX

De proprietatibus gentium

De vitiis gentium

1. Invidia Iudeorum
4. Fallatia Grecorum
10. Crudelitas Unorum
19. Spurticia Sclavorum. (pp. 389—390).

ните. Но понеже не могли да понасят неправдите им, те възнегодували, грабнали оръжие, нахлули в Тракия, опустошили Италия, обсадили и превзели Рим, нападнали галските земи и като преминали планините Пиринеи, достигнали чак до Испания и там се настанили на местожителство и основали държава.

67. По природа те са хора пъргави, с бодър темперамент, самонадеяни, физически силни, високи на ръст, с гордо държане и външност, сръчни, издръжливи на рани — — —.

69. После те са доста забележителни във военното изкуство. И когато препускат на коне, те промушват не само с копия, но и с метателни оръдия. И те влизат не само в кавалерийски, но и в пехотен бой, обаче повече се доверяват на бързия бяг на конете — — —. И наистина те обичат твърде много да се упражняват с оръжие и да играят на сражения. Според обичая си те имат всеки ден състезания в игри. Досега готите нямаха опитност само в един вид оръжие, понеже не обичаха да воюват с кораби в морето.

2. ИСТОРИЯ НА ВАНДАЛИТЕ

76. Източният император Теодосий млади¹ подготвил война против него², но тя не могла да стане, защото хуните опустошавали Тракия и Илирик, та изпратената³ против вандалите войска била извикана обратно от Сицилия, за да защитава тракийците и илирийците.

B. ИСПАНСКО ПРОДЪЛЖЕНИЕ 754 Г.

8. В негово⁴ време, именно в 653 година от ерата, която е и четвъртата година от управлението му, славяните завзели Гърция.

C. ПРИЛОЖЕНИЕ IX

За качества на племената

За пороците на племената

1. Омразата на юдеите.
4. Хитростта на гърците.
10. Жестокостта на хуните.
19. Нечистотата на славяните.

¹ Император Теодосий II (408—450).

² Сиреч против вандалския крал Гензерих (427—450).

³ Флотата била изпратена през 441 г.

⁴ Сиреч през времето на император Ираклий (610—641). Четвъртата година от неговото управление е 613 г.